

ЗМІСТ

<i>ПЕРЕДМОВА</i>	7
------------------------	---

<i>Розділ 1. АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ПОЛІТИКИ</i>	10
---	----

Вразливість свободи людини в умовах цивілізаційних викликів.....	10
---	----

Антропологічний принцип ліберального соціалізму: синтез ідей свободи та справедливості	40
---	----

Політична ідентичність індивіда у глобалізованому суспільстві: між громадянством і космополітизмом	69
---	----

Людина як суб'єкт політичного вибору: особливості електоральної мотивації.....	96
---	----

Антропологічна сутність концепту чужинця у постмодерній політичній теорії.....	118
---	-----

Місце політичного ідеалу у визначенні форм політичного буття людини	143
--	-----

Сутність і призначення суб'єкта-людини з перспективи соціального конструювання реальності	165
--	-----

Відкритість як складова політичного буття людини: комунікативний і діалогічний аспекти.....	183
--	-----

<i>Розділ 2. ДЕМОКРАТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА СУСПІЛЬСТВО: СТАН Й ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ</i>	210
---	-----

Демократичне суспільство: аспекти, стандарти та моделі демократії	210
--	-----

Демократична держава? Взаємозалежність систем правління та політичних режимів і її ефекти для України ...	232
--	-----

Вибори як засіб і ключовий етап демократизації: між теорією і практикою	284
--	-----

Політичні партії в Україні: електоральні чи ідеологічні?	315
Місцева демократія: українська дійсність і перспектива	339
Політична культура і громадська думка в демократичному суспільстві	364
Популізм в Україні: адаптація класики чи новий різновид...387	
“Трава крізь асфальт”: як розвивається й куди рухається політична система України	418
Список використаних джерел	450
Довідка про авторів	485

ПЕРЕДМОВА

Проблема осмислення характеру та ступеня залучення людини у політичні процеси, яка розкривається та конкретизується крізь призму поняття “людина політична”, є одним із фундаментальних питань сучасної політології. Тисячолітня історія визначення людського виміру політики сформувала величезну кількість підходів у рамках політичної філософії щодо концептуалізації феномена людини політичної. Тож, як наслідок, у сучасній політичній науці відсутнє усталене та універсальне поняття “людина політична”, тобто таке, яке б відповідало та задовольняло методологічні вимоги представників різних шкіл політології. Ця неоднозначність нерідко призводить до теоретико-концептуальної складності, за якої дослідники, звертаючись до загаданого поняття, вдаються часто до діаметрально протилежних означень. Необхідність подолання такої плутанини й обумовлює доцільність глибшого наукового проникнення в антропологічні виміри політики.

У цьому контексті треба наголосити, що людина – парадоксальне явище, адже людське в ній з’являється не з фактом народження, а в процесі утвердження позаприродного або й протиприродного світу смислових нашарувань, котрі, заперечуючи натуралістичні основи людського буття, підпорядковуються власній логіці, набуваючи сенсу, чіткості означення лише в світлі людських інтересів, емоцій, переконань, цінностей тощо. Такий особливий, штучний світ є виміром не лише буття самої людини, а й виміром буття як такого, що відтепер тлумачиться та переживається тільки в досвіді життя людини. По суті, йдеться про створення, а не відтворення світу в людській свідомості та діяльності, світу, в якому, як

би це сміливо не прозвучало, інтерпретація важливіша за інтерпретований об'єкт. Одним із таких конструктів людської свідомості (результатів соціального конструювання реальності), який, набувши статусу "об'єктивно існуючого", впливає вже на сам соціальний розвиток людини в його історичній перспективі, є феномен демократії.

Питання ролі та місця людини/громадянина в суспільно-політичних процесах й демократії як політичного режиму є одним з найактивніше обговорюваних та досліджуваних науковцями. Низка авторитетних міжнародних інституцій й організацій щороку проводить і публічно представляє масштабний моніторинг та оцінювання рівня демократії чи не у всіх країнах світу. Їхні оцінки та висновки приймаються як верифікована підстава для прийняття численних рішень щодо країн, ранжованих за рівнем демократії. Україна від моменту свого конституювання як незалежної й суверенної держави та запровадження експертних опитувань не є винятком, адже вона наявна у світових рейтингах демократії. Зокрема, в щорічній доповіді "Свобода у світі" організації "Freedom House" за 2020 рік (оприлюдненій в 2021 році) Україна отримала рейтинг у 60 балів зі 100 та була визнана частково вільною державою (раніше оцінювання в цьому аналітичному проекті відбувалось за шкалою від 1 до 7 балів). Причому правозахисна організація констатувала незначне погіршення ситуації в нашій державі, хоч і надалі Україна позиціонується в кластері "перехідних" чи "гібридних" режимів. Тож проблема, мабуть, не лише у фіксації місця держави серед інших країн, хоча й цей факт досить важливий, а в ефективності процесів, які ми кваліфікуємо як рух до консолідованої демократії, та в розумінні напрямку трансформацій, бо зміни можуть бути в бік розбудови демократії та в бік її згортання, і навіть автократизації тощо. Проте, попри значні проблеми функціонування суспільних і політичних інститутів в Україні та наявність низки не зовсім демократичних практик, у тім числі за умови не найкращих оцінок міжнародними експертними групами й організаціями, наша держава все ж таки поступово рухається в напрямі ліберальної та представницької демократії,

---

коли права та свободи громадян надійно захищені, а суспільні/політичні інститути працюють прозоро та зрозуміло для всіх (у тім числі й для експертів), репрезентуючи всіх у рамках взаємної поваги між більшістю та меншістю/меншостями.

Отже, з огляду на викладене, метою колективної монографії є, по-перше, визначення місця людини в системі координат поля політичного буття як водночас творця цього поля (суб'єкта суспільного конструювання) та об'єкта впливу діючих у його межах політичних інститутів; по-друге, дослідження ключових питань функціонування демократії крізь призму тісно пов'язаних з нею політичних феноменів, інститутів і процесів. Автори наукової праці творчо поєднали науково-теоретичні та політико-практичні підходи, а також кількісні та якісні методи дослідження обраних тем, бо ці два методологічні "стовпи" у поєднанні здатні нівелювати вузькі сторони кожного з них, якщо вони взяті поодиноці.

Володимир Мельник